

Skogen och äganderätten - Egendomsskyddet

Äganderätten är djupt rotad i Sverige, inte minst genom den långa historien av självägande bönder. Jämfört med bönder på den europeiska kontinenten har ägande och brukande följts åt i en betydligt större omfattning. Här redogörs för lagstiftning kring äganderätt.

Regeringsformen

I Sverige är äganderätten grundlagsskyddad. I 2 kap. 15 § regeringsformen står det att var och ens egendom är tryggad och att man inte ska behöva avstå den utom när det krävs för att "tillgodose allmänna angelägna intressen". Om man tvingas avstå marken eller utstå inskränkningar i brukandet ska man få full ersättning för förlusten. Ersättning ska också utgå till den vars mark "det allmänna" inskränker brukandet av, om inskränkningen medför att den pågående markanvändningen avsevärt försvåras eller skada uppkommer på fastigheten som medför en betydande minskning av värdet.

I tredje stycket i 2 kap. 15 § regeringsformen följer ett tillägg med innebörden att för ersättning för inskränkningar i markanvändningen av miljöskäl gäller vad som följer av lag. De närmare reglerna om ersättning är med andra ord inte beskrivna i grundlagen. Enligt Miljöbalken 31 kapitel 4 § föreligger ersättningsrätt vid inrättande av naturreservat och annat områdesskydd om pågående markanvändning inom berörd fastighet avsevärt försvåras.

Rätt till ersättning föreligger även vid vägran att ge dispens avseende biotopskyddsområde enligt 7 kap. 11 § första stycket 1. (Några motsvarande ersättningsregler finns inte vad avser inskränkningar som skett med stöd av artskyddsförordningen.) Expropriationslagen anger ersättningens storlek. Huvudregeln är att ersättning för inskränkningarna utgår med det fulla värdet plus ett tillägg om 25 procent. Förutsatt att värderingen av intrånget i äganderätten är korrekt innebär det att skogsägaren får en ersättning utöver marknadsvärdet.

Europakonventionen

Äganderätten har också ett folkrättsligt skydd genom artikel 1, första tilläggsprotokollet, till Europeiska konventionens skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (också kallad Europakonventionen och EKMR). Europakonventionen är sedan år 1994 inkorporerad i svensk rätt och gäller som svensk lag.

I konventionen uttrycks egendomsskyddet i artikel 1, första stycket, som: "Varje fysisk eller juridisk person skall ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmänna intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser." I andra stycket anges att undantag får göras av en stat med hänsyn till allmänna intressen.

EU-stadgan

I Unionens stadga om de grundläggande mänskliga rättigheterna, vilken styr EU:s lagstiftning, finns ytterligare ett skydd för äganderätten. Artikel 17 ger var och en rätt att besitta lagligt förvärvat egendom. Undantag finns för de fall samhällsnyttan kräver ingrepp i äganderätten, men då ska rättmätig ersättning utgå.

Korta fakta den svenska skogen

- 320 000 personer äger 48 procent av skogsmarken.
- Privatägda aktieföretag äger 24 procent av skogsmarken.
- Övriga 28 procent ägs av statliga aktieföretag (13 procent), övriga privata ägare (sex procent), staten (sju procent) och övriga allmänna ägare (två procent)
- Av de privata ägarna är 38 procent kvinnor och 60 procent män (två procent oklar). Tillsammans äger de 11,3 miljoner hektar fördelade på 225 000 brukningsenheter. Snittarealen är 50 hektar.¹

Källor och länktips:

Regeringsformen 2 kap. 15 §

www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform-sfs-1974-152

Miljöbalken 31 kapitel 4 § resp 7 kap. 11 § första stycket

www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808-sfs-1998-808

Europeiska konventionens skydd för de mänskliga rättigheterna, artikel 1, första tilläggsprotokollet

www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941219-om-den-europeiska-konventionen-sfs-1994-1219

EU-stadgan, Artikel 17 Rätt till egendom

www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_sv.pdf

Den här texten är en av ett antal korta faktatexter om skogen och skogsindustrin. Mer information och kontaktpersoner finner du på www.skogsindustrierna.se.

---

¹ Rapport 2018:12 Strukturstatistik. Statistik om skogsägande 2017
www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/publikationer/2018/rapport-2018-12-strukturstatistik-statistik-om-skogsagande-2017.pdf